

Spoločná starostlivosť o cezhraničné mokrade – jeden z pilierov Ramsarského dohovoru

Úlohou všetkých medzinárodných dohovorov je spoločným úsilím znásobiť účinok snáh jednotlivých štátov na dosiahnutie dohodnutých cieľov. V prípade dohovorov na ochranu prírody je týmto cieľom zachovanie prírodných hodnôt pre budúce generácie a aktívna starostlivosť o vzácne druhy alebo územia tak, aby tieto územia lepšie plnili svoje celospoločenské funkcie.

Základom pre starostlivosť o cezhraničné mokrade je článok 5 Ramsarského dohovoru: „Zmluvné strany musia navzájom konzultovať implementáciu záväzkov vyplývajúcich z dohovoru, predovšetkým v prípade mokradí rozprestierajúcich sa na území viac ako jednej zmluvnej strany alebo keď zmluvné strany zdieľajú vodný systém. Zároveň sa musia snažiť koordinovať a podporovať súčasné a budúce stratégie a predpisy týkajúce sa ochrany mokradí a ich flóry a fauny.“

„Litera“ článku 5 je naplnená v národnej legislatíve, ale jej skutočnou podmienkou je systematická práca a komunikácia zástupcov jednotlivých štátov, ktorým plnenie záväzkov vyplýva priamo z pracovnej náplne alebo je ich záľubou (v ideálnom prípade platí oboje).

Súčasný stav, výhody aj výzvy do budúcnosti

Podľa odhadu Ramsarského sekretariátu patrí k cezhraničným mokradovým ekosystémom spolu 115 európskych ramsarských lokalít. Z nich len 13 je formálne deklarovaných ako cezhraničné (v 6 cezhraničných oblastiach), ďalších 56 ramsarských lokalít je zapojených do cezhraničnej spolupráce (v 22 cezhraničných územiach), ale nie sú formálne deklarované. Ďalších 34 ramsarských lokalít je prihlásených len na jednej strane štátnej hranice a 13 jednostranne prihlásených lokalít vyžaduje spresnenie. Takže, keď to spolu spočítame, formálne je deklarovaných len 10 % cezhraničných ramsarských lokalít. Možnými príčinami tejto situácie je, že formálna deklarácia je zložitá z právneho hľadiska a jej naplnenie znamená aj nárast pracovných povinností. Ďalšou príčinou je, že niektoré zmluvné strany dohovoru vidia len malú pridanú hodnotu takéhoto kroku pre stav ochrany, preto sa sústreďia na aktivity „na svojej strane hranice“.

Možné prekážky pre formálne deklarovanie cezhraničnej spolupráce vo viacerých ramsarských lokalitách v Európe tkvejú pravdepodobne v nedostatku personá-

lu a kapacít (napr. pre preťaženosť pracovníkov ochrany prírody úlohami súvisiacimi s predpismi EÚ), čo ponecháva menej priestoru pre dodatočné cezhraničné aktivity v Ramsarskom dohovore, v nízkej motivácii na vytváranie ďalších povinností a administratívnej práce, v nedostatku skúseností a know-how, v obavách z vťahovania do cezhraničných politických konfliktov, v neujasnenosti kto by mal podpísať a teda niesol zodpovednosť za takúto formálnu deklaráciu (či najvyšší predstavitelia ministerstva, regiónu alebo správy chránených území?), alebo v ťažkostiach s rôznymi jazykmi a rozdielnym právnym systémom.

Formálne deklarovanie cezhraničných ramsarských lokalít má však niekoľko výhod. Ide najmä o zlepšenie medzinárodného imidžu ramsarskej lokality či o príležitosť pre zvyšovanie povedomia a propagáciu územia. Takýto krok môže uľahčiť prípravu nových projektov (napr. pre financovanie z fondov EÚ) na základe už dohodnutých spoločných opatrení. Z pohľadu Ramsarského dohovoru je významné zlepšenie plnenia záväzkov vyplývajúcich z článku 5 dohovoru. A, samozrejme, najpodstatnejšie je zlepšenie podmienok pre spoluprácu vo vybraných oblastiach starostlivosti o územie.

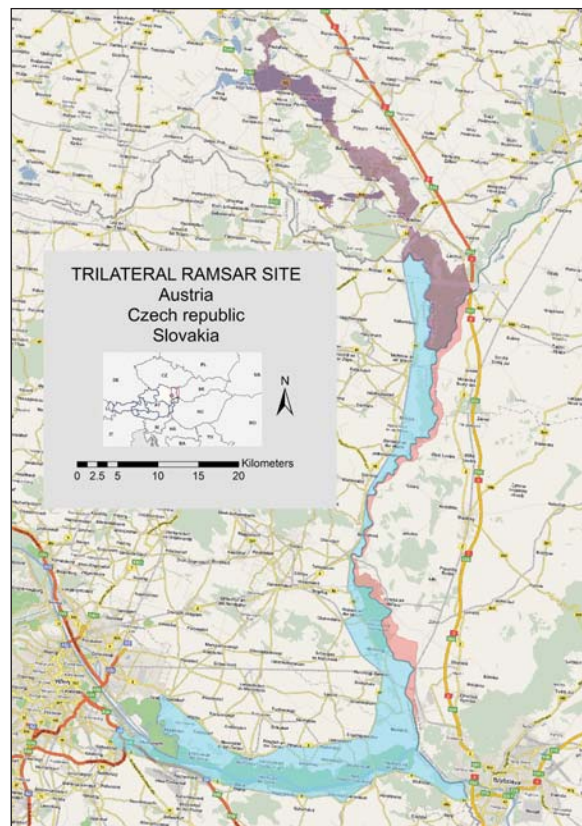
Kroky ako začať

Aj na základe vlastných skúseností môžeme pre rozvoj cezhraničných iniciatív odporučiť tieto kroky:

1. identifikovať tie sektory manažmentu, ktoré vyžadujú cezhraničnú koordináciu (napr. poľovníctvo, rybárstvo...),
2. identifikovať správne fórum pre takúto koordináciu (komisie pre cezhraničné vody, komisie národných parkov alebo nový orgán pre ramsarské lokality),
3. vytvoriť cezhraničnú pracovnú skupinu,
4. dohodnúť sa na spoločných cieľoch (napr. prostredníctvom memoranda o porozumení) a princípoch,
5. definovať hlavné oblasti čin-

Prijatie Memoranda o porozumení pre trilaterálnu ramsarskú lokalitu v auguste 2001 na zámku v Židlochoviciach

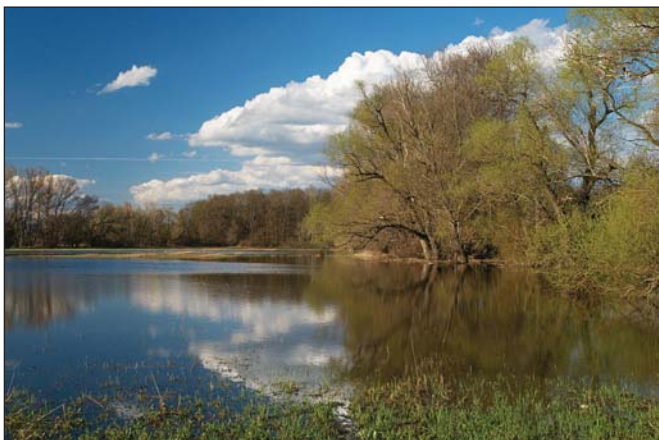

Trilaterálna ramsarská lokalita Niva na sútoku Morava-Dyje-Dunaj

- nosti pre cezhraničné pracovné skupiny na realizáciu spoločných princípov,
6. pripraviť harmonizáciu manažmentových aktivít v tých oblastiach, ktoré vyžadujú koordináciu,
7. pripraviť formálnu deklaráciu pre cezhraničné chránené územie, resp. bilaterálnu ramsarskú lokalitu,
8. zharmonizovať názov pre novú lokalitu a nové ramsarské informačné formuláre.

Trilaterálna ramsarská lokalita Niva na sútoku Morava-Dyje-Dunaj

Mokrade pozdĺž rakúsko-slovensko-českej hranice, na sútoku riek Morava, Dyje a Dunaj, predstavujú pestrý ekosystém.

Niva Moravy (jarné záplavy, foto: Rudolf Jureček)

Trilaterálne ramsarské územie spája riečny systém úsekov troch riek Dunaja, Moravy a Dyje. Leží v severozápadnej časti Viedenskej panvy. Povrch územia je prekrytý akumuláciami štrkopieskových vrstiev a terás. Väčšinu nív pokrývajú holocénne fluválne piesčito-hlinité sedimenty, ktoré sú sporadicky prekryté viatymi pieskami. Veľké akumulácie povodňových hĺn (piesčito-hlinité sedimenty) sú dôsledkom tisícročnej antropogénnej činnosti v celom povodí troch riek. Územie nivy bolo kolonizované človekom medzi prvými. Do vývoja nívneho ekosystému významne zasiahli ľudia halštatskej kultúry (8. – 5. stor. pred n. l.) a Kelti (od 5. storočia pred n. l.). Prvé trvalejšie osídlenie pochádza z obdobia neolitu (pred 6 000 – 2 500 rokmi), teplá klíma a veľmi úrodná pôda bola dôvodom kontinuálneho osídlenia. Významné stredisko mali v terajšom území ramsarskej lokality založené Rimania v 1. – 4. stor. n. l., následne Slovania a neskôr západnú časť obsadili Rakúšania.

Kontinuitu rozvoja ľudských činností v nive riek narušili najsôr v 11. až 13. storočí následky veľkých výrubov horských a podhorských častí povodí s následným splachom pôdy, zvýšením frekvencie povodní, ktoré vytlačili z nív hospodárenie človeka založené na obrábaní pôdy i ľudské sídla. Nivy sa od tohto obdobia využívali na lesné a lúčne hospodárstvo. Po druhej svetovej vojne sa územie stalo hranicou dvoch spoločensko-politických systémov. Ochrana tejto hranice značne obmedzila hospodárske činnosti.

V nive Dunaja, Moravy a Dyje sú veľmi pekné ukážky panónskych lužných lesov a veľkých plôch záplavových lúk, popretkávaných množstvom malých tokov, meandrov a stojatých vôd. Územie trilaterálnej ramsarskej lokality je cenné aj z hľadiska druhej rozmanitosti. Nájdeme tu reprezentatívne, rozsiahle a zachovalé ukážky nížinných nív veľkých riek s typickými biotopmi a druhmi. Zistilo sa tu okolo 600 druhov siníc a rias, 800 druhov vyšších rastlín, z toho viacero veľmi vzácných a ohrozených. V ramsarskej lokalite je doložený výskyt 100 druhov mäkkýšov, 203 druhov pavúkov, 64 druhov kôrovcov, 25 druhov podeniek, 29 druhov vážok, vyše 950 druhov chrobákov, 55 druhov rýb, 14 druhov obojživelníkov, 7 druhov plazov, 275 druhov vtákov a 43 druhov cicavcov, čo sa považuje za ojedinelé a vzácné v panónskom regióne.

V rámci lokality bolo vymedzených spolu 14 území európskeho významu (v zmysle smernice EÚ o biotopoch - SKUEV0125 Gajarské alúvium Moravy; SKUEV0161 Alúvium Moravy pri Suchohrade; SKUEV0165 Kútsky les; SKUEV0168 Horný les; SKUEV0178 V studienkach;

SKUEV0311 Kačenky; SKUEV0312 Devínske alúvium Moravy; SKUEV0313 Devínske jazero; SKUEV0314 Rieka Morava; CZ0624099 Niva Dyje; CZ0624119 Soutok – Podluží; AT1202000 March-Thaya-Auen; AT1301000 Nationalpark Donau-Auen, Wiener Teil a AT1204000 Donau-Auen östlich von Wien). Poskytujú zvýšenú ochranu 42 živočíšnym druhom európskeho významu a 16 biotopom európskeho významu. Sú to napríklad chrobáky: plocháč červený (*Cucujus cinnaberinus*), roháč obyčajný (*Lucanus cervus*), pižmovec hnedý (*Osmoderma eremita*), potápnik *Graphoderus bilineatus*. Vážky reprezentuje klinovka hadia (*Ophiogomphus cecilia*), vážka *Lupeolus pectoralis*, klinovka žltónohá (*Gomphus flavipes*), mäkkýše kotúľka štiha (*Anisus vorticulatus*), ryby, najmä početne sa vyskytujúca lopatka dúhová (*Rhodeus sericeus amarus*), kolok vretenovitý (*Zingel streber*), kolok veľký (*Zingel zingel*) a extrémne vzácna šabla krivočiara (*Pelecus cultratus*). Z obojživelníkov je to kunka červenobruchá (*Bombina orientalis*), hrabavka škvrnitá (*Pelobates fuscus*) a mlok dunajský (*Triturus cristatus*), z plazov korytnačka močiarna (*Emys orbicularis*), z cicavcov je to najmä ustálená populácia bobra vodného (*Castor fiber*), ktorý sa do všetkých troch štátov začal rozširovať práve z územia trilaterálnej ramsarskej lokality, naproti tomu stále iba ojedinele sa vyskytujúca vydra riečna (*Lutra lutra*) a viacero na vodné biotopy viazaných netopierov, napr. netopier Brandtov (*Myotis brandtii*), netopier stromový (*Nyctalus leisleri*), netopier najmenší (*Pipistrellus pygmaeus*), netopier vodný (*Myotis daubentonii*) či uchaňa čierna (*Barbastella barbastellus*). Trilaterálna ramsarská lokalita na sútoku Dunaja, Moravy a Dyje je výnimočná aj z hľadiska výskytu vzácných druhov vtákov. Zasahujú do nej štyri chránené vtáčie územia v rámci siete NATURA (SKCHVU016 Záhorské Pomoravie, CZ0621027 Soutok – Tvrdonicko, AT1202V00 March-Thaya-Auen, AT1204V00 Donau-Auen östlich von Wien), ktoré boli vyhlásené na ochranu 28 druhov vtákov. Napríklad z dravcov tu pravidelne hniezdia orol kráľovský (*Aquila heliaca*) orliak morský (*Haliaeetus albicilla*), hajú tmavá (*Milvus migrans*), hajú červená (*M. milvus*) alebo sokol rároh (*Falco cherrug*). Lokalita je významným stanovištom migrujúcich druhov vtákov a zimoviskom vodného vtáctva, najmä husí.

Trilaterálnu ramsarskú lokalitu tvoria Moravské luhy na Slovensku (zapísané v r. 1998, výmera 5 380 ha), v Rakúsku je to Donau-March-Thaya-Auen (zapísané v r. 1982, výmera 36 090 ha) a Untere Lobau (915 ha), v Českej republike Mokřady dolního Podyjí (zapísané v r. 1993, výmera 11 500 ha).

príprave a realizácii projektov. Proces od myšlienky na spoluprácu k súčasnej systematickej činnosti mal niekoľko milníkov.

Etapy formovania trilaterálnej ramsarskej lokality

Spoločné želanie „dosiahnuť trilaterálny status pre ramsarské lokality pozdĺž hraníc“ Slovenskej republiky, Českej republiky a Rakúska, vrátane vypracovania manažmentového plánu pre trilaterálnu ramsarskú lokalitu Alúvium Moravy a Dyje sa prezentovalo v r. 2001. Organizácia DAPHNE – Inštitút aplikovanej ekológie spracovala štúdiu *Analýza dát a informácií o alúviách riek Morava a Dyje pre trilaterálny manažmentový plán* (Kočvara, Šeffer, Bratislava, december 2001). V tom istom roku v auguste vysokí predstavitelia ministerstiev ČR (Ing. Josef Běle), Rakúska (Dipl. Ing.

Günter Liebel) a SR (RNDr. Ján Kadlečík) podpísali na zámku v Židlochoviciach Memorandum o porozumení pre trilaterálnu ramsarskú lokalitu. Na zasadnutí bol prítomný aj zástupca ramsarského sekretariátu Tobias Salathé.

V r. 2002 bola formálne ustanovená trilaterálna ramsarská platforma pre cezhraničné územie a došlo k dohode o príprave cezhraničného manažmentového plánu s dvomi časťami: (1.) rámcový dokument pre spoločný manažment – najvýznamnejšie spoločné princípy a ciele dohodnuté všetkými tromi krajinami; (2.) špecifikácia trilaterálnych manažmentových princípov v každej z týchto troch krajín, vytvorenie troch národných manažmentových plánov a poverenie jednej inštitúcie spracovaním návrhu spoločných princípov. Na zasadnutí konferencie zmluvných strán vo Valencii (Španielsko) bola slávnostne udelená Ramsarská cena za ochranu mokradí za rok 2002 konzorciu mimovládnych organizácií Slovenskej republiky (Daphne), Rakúska (Distelverein, WWF International Dunajsko-karpatský

Ojedinelé stromové hniezdo bociana bieleho (*Ciconia ciconia*) v nive Moravy, foto: Rudolf Jureček

program) a Českej republiky (Veronica) za mnohoročnú činnosť pri zabezpečení ochrany a starostlivosti o prírodné a kultúrne dedičstvo v alúviu Moravy a Dyje. V r. 2003 ministerstvá všetkých troch krajín sa na 5. zasadnutí trilaterálnej platformy v Bratislave dohodli na zapísaní spoločnej cezhraničnej ramsarskej lokality do ramsarského zoznamu. Mimovládne organizácie Daphne, Distelverein a Veronica pripravili prvý návrh spoločných princípov a cieľov trilaterálneho manažmentu. V r. 2004 sa Slovenská republika a Česká republika stali členmi Európskeho spoločenstva, čím spolupráca získala nový rozmer a pribudli ďalšie aktuálne témy. Trilaterálna konferencia organizovaná v tomto roku mala názov Plánovanie budúcnosti trilaterálneho ramsarského manažmentového plánu a Natura 2000. V apríli 2004 sa uskutočnilo veľké trilaterálne podujatie v rakúskej ramsarskej lokalite v Marcheggu pri rieke Morava, na ktorom sa zúčastnilo okolo 500 ľudí. Došlo k dohode o názve územia a príslušné ministerstvá všetkých troch krajín požiadali sekretariát Ramsarského dohovoru o zapísanie spoločnej cezhra-

Toto územie je výnimočné nielen z hľadiska zachovanosti prírodných hodnôt, ale aj tým, že sa tu stretávajú tri štátne hranice, národy, kultúry. S myšlienkou na cezhraničnú spoluprácu pri jej ochrane prišli mimovládne organizácie, ktoré sa po páde „železnej opony“ podieľali na viacerých cezhraničných projektoch. Ich úsilie dostalo po niekoľkých rokoch oficiálne kontúry v podobe vytvorenia trilaterálnej ramsarskej platformy, v ktorej sú zastúpené ministerstvá a ich inštitúcie zodpovedné za ochranu prírody a za správu tokov, regionálne úrady, samosprávy a mimovládne organizácie. Zodpovednosť nad činnosťou platformy postupne prebrali environmentálne ministerstvá jednotlivých štátov, kým plnenie väčšiny úloh zostáva na správach chránených území a správach povodí. Úloha mimovládnych organizácií je nezastupiteľná pri

ničnej Trilaterálnej ramsarskej lokality Niva na sútoku Morava-Dyje-Dunaj. V r. 2005 sa doplnila spolupráca o ďalšiu tému – plánovanie vodného hospodárstva a protipovodňových opatrení. Konalo sa prvé trilaterálne stretnutie bilaterálnych komisií pre cezhraničné vody na vládnej úrovni, ktorého účelom bolo prediskutovať implementáciu rámcovej smernice o vode, nutných krokov po veľkých povodniach, ako aj zlepšenie prognóz povodní. V rokoch 2007 – 2008 došlo k oficiálnemu uznaniu trilaterálnej ramsarskej lokality – boli vystavené diplomy potvrdzujúce cezhraničný status ramsarských lokalít a ich slávnostné udeľovanie prebehlo

15. novembra 2008 v Devíne pri Bratislave z rúk zástupkyne ramsarského sekretariátu Alexie Dufour. Došlo k rozšíreniu Trilaterálnej ramsarskej lokality Niva na sútoku Morava-Dyje-Dunaj o ďalšiu lokalitu na území Rakúska (Untere Lobau) s výmerou 915 ha, ktorú spravuje mesto Viedeň.

Trilaterálna ramsarská platforma (na svojom 9. zasadnutí) stanovila 5 priorít pre roky 2008 – 2011 a zodpovednosť za koordináciu každej z nich:

1. Trvalo udržateľné lesné hospodárstvo a poľnohospodárstvo vo vzťahu k ochrane prírody, hlavne Natura 2000; 2. Manažment povodní a lužných lesov, retencia záplav v lužných lesoch v územiach pre jednorôčné záplavy, skúsenosti a najlepšia prax pre dlhodobú retenciu záplav, vypracovanie spoločného modelu predpovede povodní; 3. Prírodné a kultúrne historické dedičstvo, hodnotenie potenciálu pre trvalo udržateľný turizmus v súlade s ramsarskou koncepciou múdreho využívania mokradí, zvyšovanie povedomia verejnosti prostredníctvom komunikácie, školení a participácie, možná spolupráca medzi ochranou prírody a turizmom; 4. Zlepšenie migračnej a komunikačnej konektivity biotopov a chránených území v trilaterálnej ramsarskej lokalite, ochrana ekologických koridorov; 5. Zabezpečenie ochrany biotopov, druhov, biologickej diverzity v súlade s európskymi smernicami (rámcová smernica o vode, smernica o biotopoch, smernica o vtácoch, smernica o povodniach), vypracovanie a sledovanie indikátorov biodiverzity. Uskutočnili sa tiež bilaterál-

Niva Moravy s hradom Devín (foto: Rudolf Jureček)

Oficiálne uznanie trilaterálnej ramsarskej lokality 15. novembra 2008 v Devíne pri Bratislave

ne konzultácie napr. o lesnom hospodárstve a jeho zosúladiení so smernicou EÚ o biotopoch.

Tieto priority boli na následných zasadnutiach platformy intenzívne diskutované a pre každú prioritu sa odsúhlasili závery, ktoré sa pravidelne vyhodnocujú. Prezentovaná bola myšlienka trilaterálneho biomonitoringu v súlade s monitoringom pre Natura 2000 a model ochrany biotopov na základe viac ako 70 indikátorov. V decembri 2009 bol pripravený manažmentový plán pre povodie Dunaja a národné plány manažmentu povodí s návrhmi opatrení. Rieky Morava a Dyje patria k prioritným oblastiam pre obnovu. V r. 2010 vláda SR (vo februári 2010) schválila Vodný plán Slovenska, ktorý obsahuje aj opatrenia na zlepšenie konektivity tokov a súvislostí s biotopmi, konkrétne opatrenia s vplyvom na trilaterálnu ramsarskú lokalitu sú plánované na rieke Rudava a Myjava. Obdobné plány sa schválili v Rakúsku i v Českej republike. Vďaka projektom sa zlepšili možnosti pre osvetové činnosti (ich súčasťou je aj návrh loga lokality, pokračovanie aktí-

vít na podporu vhodných poľnohospodárskych postupov, ako aj zmierňovania vplyvov budovania infraštruktúry na konektivitu).

Príklady z chránenej krajiny oblasti Záhorie (systém monitoringu druhov, biotopov; usmerňovanie lesníctva, druhová ochrana, rybovod na rieke Rudava, modely revitalizácie riečnych ramien) boli odporúčané ako model pre plnenie dohodnutých priorít.

Skúsenosti zo spoločnej starostlivosti o cezhraničné mokrade

Každoročné rokovania, ktoré sa konajú rotačným spôsobom vždy v jednej z krajín platformy, umožňujú stretnutia zástupcov všetkých troch štátov, výmenu informácií a dávajú príležitosť na dohodnutie realizácie spoločných dvojstranných či trojstranných projektov. Toto je nesporný klad a prínos platformy. Memorandum o spolupráci je síce právne nezáväzná dohoda, ale prispela k rozvoju spolupráce na úrovni orgánov ochrany prírody a k získaniu nových skúseností.

Starostlivosť o cezhraničné územia a zabezpečenie spoločnej ochrany nie je jednoduchá záležitosť. Jednotnému prístupu bránia rozdiely v legislatíve, majetkové vzťahy i záujmy a predstavy jednotlivých krajín o rozvoji a využívaní

V území žije silná populácia bobra vodného (*Castor fiber*), foto: Rudolf Jureček

Bobor v akcii (foto: Bohuslav Čičel)

spoločného územia. Kým na slovenskej a rakúskej strane sú lokality chránené národnou legislatívou, v Českej republike sa zatiaľ nedarí presadiť ani minimálnu právnu ochranu tohto cenného územia. A ani existencia memoranda, bohužiaľ, v tejto situácii pomôcť nemôže.

Ohrozenie tohto trilaterálneho územia plánmi na vybudovanie plavebného kanála Dunaj – Odra – Labe bolo dôvodom na zaradenie lokalít Donau-March-Thaya-Auen (Rakúsko) a Mokrade dolného Podují

Projekty, do ktorých je zapojená Správa CHKO Záhorie

DANUBE PARKS – Danube River Network of Protected Areas (Dunajská sieť chránených území), projekt v rámci Programu transnárodnej spolupráce Juhovýchodná Európa

Aktivity zahŕňajú činnosti pre zlepšenie starostlivosti o chránené územia pozdĺž Dunaja, pre riešenie riečnej morfológie a revitalizácií, na ochranu druhov – ohrozených druhov vtákov (najmä orliaka morského), jeseterov, monitoring bobra vodného a vydanie publikácií o týchto druhoch, aktivity na podporu ekoturizmu (www.danubeparks.org/?area=network).

AKK Basic Základy pre tvorbu alpsko-karpatského územia (Alpsko-karpatský koridor), projekt v rámci Programu cezhraničnej spolupráce SR – Rakúsko 2007 – 2013

Aktivity sú zamerané na ekologickú konektivitu medzi Alpami a Karpatmi, zabezpečenie migrácie a výmeny genetických informácií medzi populáciami voľne žijúcich živočíchov týchto dvoch veľkých ekoregiónov, posilnenie cezhraničného a medzirezortného prístupu k ochrane a manažmentu chránených území ležiacich na alpsko-karpatskom koridore a na príľahlých územiach, aktivovanie trvalo udržateľného rozvoja, ktorý zohľadňuje požiadavky človeka, ako aj voľne žijúcich živočíchov, na budovanie povedomia verejnosti o význame nenarušených prírodných území, zelených plôch v kultúrnej krajine a rozumného využívania krajiny (www.alpskokarpatskykoridor.sk).

RAMSAR SK AT Kooperácia v ramsarskom manažmente nív oblasti Moravy a Dyje, projekt v rámci Programu cezhraničnej spolupráce SR – Rakúsko 2007 – 2013

Projekt je zameraný na zachovanie biologickej rozmanitosti v oblasti Moravy a Dyje prostredníctvom manažmentu v zmysle Ramsarského dohovoru a prostredníctvom realizácie ochranných opatrení, cieľom je tiež vybudovanie komunikačných štruktúr na posilnenie cezhraničnej spolupráce v oblasti ochrany prírody medzi miestnymi a regionálnymi inštitúciami, zainteresovanými skupinami a užívateľmi pozemkov, ako aj poskytovanie informácií a budovanie environmentálneho povedomia, ktoré je potrebné pre opatrenia v ochrane prírody, prostredníctvom aktivít ako napríklad cezhraničné informačné výstavy, environmentálne vzdelávanie a infraštruktúra (www.march-thaya-aueu.at; www.trilateral-moravadyje.eu).

MoRe Revitalizácia rieky Morava: Plán opatrení pripravený v súlade so smernicou EÚ o ochrane vôd a prírody, projekt v rámci Programu cezhraničnej spolupráce SR – Rakúsko 2007 – 2013

Cieľom projektu je vypracovanie detailného konceptu revitalizačných opatrení na slovensko-rakúskom úseku Moravy a príprava podkladov pre nadväzujúci projekt realizácie. Výsledný koncept bude navrhnutý v súlade s Rámcovou smernicou o vode a ďalšími európskymi smernicami a dohovormi (Natura 2000, Ramsarský dohovor) tak, aby jeho následná realizácia umožnila dosiahnutie dobrého ekologického stavu za predpokladu zabezpečenia potrebných vodohospodárskych funkcií toku (najmä protipovodňovej ochrany). Dosiahnuť sa má vypracovanie projektu – plánu navrhovaných úprav toku a inundácie Moravy pre schválený koncept revitalizačných opatrení. Zabezpečiť sa má tiež abiotický a biotický monitoring, ktorý bude dokumentovať súčasný ekologický a hydromorfologický stav toku a inundácie a bude predstavovať východiskový stav pre následné hodnotenie účinnosti revitalizačných opatrení po ich realizácii.

(ČR) do registra ramsarských lokalít s očakávanými zmenami ekologického charakteru (Montreux Record), Slovenská republika k zaradeniu svojho ramsarského územia však zatiaľ nepristúpila, hoci ohrozenie je rovnaké.

Podľa našich skúseností môžeme hovoriť o týchto pilieroch cezhraničnej spolupráce: podpísanie memoranda o spolupráci, dohoda o pravidelných stretnutiach tejto skupiny, dohoda o spoločných cieľoch a princípoch pre manažment zdieľaných mokradí v ramsarských lokalitách, rozvoj cezhraničnej spolupráce realizovaním významných cezhraničných projektov (priorita pre financovanie z EÚ), zameranie

Niva Moravy – Banská Morávka (foto: Rudolf Jureček)

Mŕtve rameno rieky Moravy – lokalita Kačenky (foto: Rudolf Jureček)

sa na deklarovanie cezhraničnej ramsarskej lokality, stanovenie vhodného času na oficiálny otvárací ceremoniál a veľký festival s miestnymi a regionálnymi politikmi, vytvorenie bilaterálnych (alebo trilaterálnych) nástrojov pre výchovu, vzdelávanie a osvetu, pokračovanie vo vyhľadávaní možností na ďalšie financovanie aktivít.

Inšpirácia na záver

Spolupráca v cezhraničných mokradiach začala i pokračuje v rámci viacerých projektov. Spomenúť môžeme projekty s príkladmi harmonizácie medzi Rakúskom a Slovenskou republikou na zosúladenie opatrení pre plnenie Ramsarského dohovoru a predpisov EÚ. Projekt INTERREG Lange Luss (Rakúsko – Slovenská republika) bol zameraný na cezhraničnú ochranu a manažment lúk, konkrétne na premenu ornej pôdy na mokré lúky, s výzvou: *Kúp si svoj štvorcový meter moravských lúk!* V pláne je i vybudovanie mokradového centra, ktoré bude propagovať a šíriť myšlienky a skúsenosti cezhraničnej spolupráce odbornej i laickej verejnosti.

Ako ďalej?

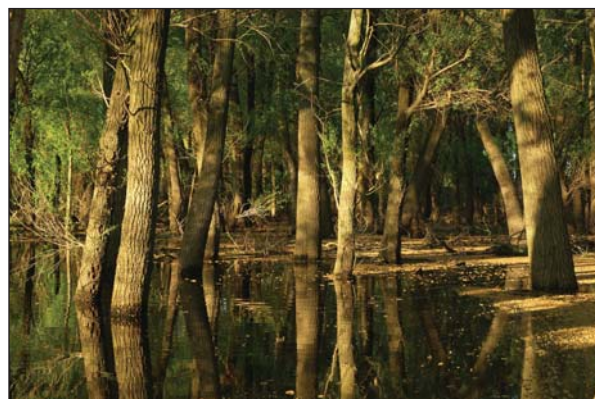
Sekretariát Ramsarského dohovoru vníma Trilaterálnu ramsarskú platformu veľmi pozitívne a vidí v nej akýsi vzorový prístup pre ostatné krajiny, ktoré zdieľajú spoločné mokrade. Desať rokov od podpísania memoranda o porozumení je dostatočne dlhá doba pre bilancovanie i úvahy, ako ďalej s jeho napĺňaním. Splnilo to, čo sa od neho očakávalo? Nečakáme od neho príliš veľa, alebo naopak, nerobíme v rámci plnenia memoranda príliš málo? V r. 2011 sa výročné zasadnutie trilaterálnej ramsarskej platformy bude konať v Českej republike. Bude príležitosťou

i na diskutovanie a hľadanie odpovedí na otázky ďalšieho vývoja a smerovania platformy. Každopádne môžeme konštatovať, že splnila svoj účel, že tých 10 rokov bolo plodných a zaujímavých a môžeme dať i niekoľko odporúčaní pre cezhraničnú spoluprácu.

Odporúčania

Úspešná cezhraničná spolupráca začína cezhraničnou komunikáciou mimovládnych a/alebo vládnych inštitúcií. Každá zmluvná strana si vytvorí svoj vlastný manažmentový plán, ale vybrané manažmentové aktivity môžu vyžadovať cezhraničnú koordináciu. Cezhraničný manažment mokradí funguje dobre len vtedy, ak je podpísaná minimálne formálna cezhraničná dohoda. Nie je nevyhnutné vytvárať právne zlo-

Zaplavený lužný les pri obci Gajary (foto: Rudolf Jureček)

žitých medzištátnych zmluv – jednoduché memorandum o porozumení je postačujúce. Keďže existuje veľká synergie medzi Ramsarským dohovorom a právom EÚ, zmluvné strany by ich mali lepšie využívať pre cezhraničný manažment. Najkratšia cesta pre cezhraničnú ramsarskú lokalitu je nájsť dohodu o (ďalšom) novom názve pre spoločnú lokalitu v Ramsarskom informačnom formulári, pričom pôvodné názvy zostávajú nezmenené.

Ján Kadlečík, Slovenský ramsarský výbor
Jana Durkošová, MŽP SR

Gerhard Sigmund, rakúske federálne Ministerstvo
poľnohospodárstva, lesného hospodárstva, životného prostredia
a vodného hospodárstva

Dušan Valachovič, ŠOP SR, Správa CHKO Záhorie
Libuše Vlasáková, MŽP ČR, zástupkyňa európskeho regiónu
v Stálom výbore Ramsarského dohovoru